

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»⁸

за освітньою програмою професійного спрямування

«Муніципальне підприємництво»

(назва освітньої програми)

на тему: **«СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА
ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»**

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

Соломенчук Ксенія В'ячеславівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Несененко Павло Петрович _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Підприємництво є важливою складовою та інструментом підтримки економічного розвитку як регіону, так і країни в цілому. Формування сприятливого середовища та підтримка для його подальшого розвитку забезпечує стійкість, гнучкість та стабільність локальної економічної системи, створюються додаткові робочі місця, що сприяє збільшенню надходжень до місцевих бюджетів.

Варто зазначити, що для підприємницької діяльності територіальна громада – це не лише розташування підприємства на певній території, а й середовище життєдіяльності його потенційних та теперішніх працівників, споживачів та інвесторів. Тому зрозумілим є те, що не можна створити успішне підприємство без успішної громади, адже допомагаючи їй, підприємець закладає фактичне підґрунтя для розвитку в майбутньому для власної справи.

Основними завданнями суб'єктів підприємницької діяльності є не виключно отримання прибутку, але й забезпечення розвитку бізнесу. Як правило, незалежно від організаційно-правових засад суб'єкти господарювання мають на меті досягнення одночасно трьох стратегічних цілей на ринку:

- виживання;
- одержання прибутку;
- економічного зростання.

Дослідженням питань щодо розвитку та стимулювання підприємницької діяльності в територіальних громадах займається значне коло науковців, однак незважаючи на наявність великої кількості публікацій, ці питання потребують подальшого вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є розгляд теоретичних та практичних питань розвитку підприємницької діяльності в територіальних громадах.

Відповідно до поставленої мети роботи було визначено ряд наступних завдань:

- узагальнити наукові думки стосовно понять «підприємство», «підприємець» та визначити його роль в економічному розвитку територіальних громад;
- дослідити основні механізми та принципи реалізації підприємницької діяльності суб'єктами господарювання;
- надати загальну характеристику підтримки підприємництва в зарубіжних країнах;
- проаналізувати середовище та тенденції підприємництва суб'єктів Одеської області;
- дати характеристику особливості підтримки підприємництва в Одеській області з боку держави;
- проаналізувати зовнішні чинники впливу на активність підприємницької діяльності;
- розглянути міжнародний досвід стимулювання розвитку МСП;
- визначити джерела та проблеми фінансування розвитку бізнесу в Одеській області;

- запропонувати пріоритетні напрямки підвищення розвитку підприємництва.

Об'єктом дослідження є сукупність теоретичних аспектів та перспектив сприяння підприємницької діяльності на локальному рівні.

Предметом дослідження є аналіз сукупності теоретичних та практичних засад розвитку та стимулювання територіальних громад нашої держави так і, безпосередньо, Одеської області.

В даній роботі буде розкрито теоретичні аспекти функціонування підприємницької діяльності в Україні у євроінтеграційному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем та важливі аспекти сприяння бізнесу на локальному рівні висвітлені в наукових працях багатьма українськими науковцями, такими як: Бачинський А.Я., Жирій К., Левчунь Г., Мельник Т.Ю., Могильська В., Поліщук Г.О. тощо.

Однак, на жаль, на сьогодні попри наявність значної кількості наукової літератури, що присвячена різним економічним аспектам розвитку сільських територій, залишається недостатньо дослідженим сучасний стан управління розвитком сільських територій в Україні та регіонах у контексті виділення основних тенденцій змін в сільському господарстві та перспективних напрямків розвитку сільських територій із врахуванням міжнародного та європейського досвіду.

У роботі для проведення дослідження та досягнення поставленої мети було використано такі **методи дослідження**: теоретичного узагальнення – під час дослідження теоретичних аспектів стимулювання підприємницької діяльності та виявлення інструментів державної підтримки підприємництва в регіоні; метод статистичних порівнянь – для аналізу сучасного стану та виявлення основних тенденцій розвитку підприємницької діяльності в Україні; табличного та графічного узагальнення й порівняння даних – для узагальнення результатів проведеного дослідження; метод SWOT-аналізу; прогнозування – для визначення напрямів та перспективи розвитку підприємницької діяльності на муніципальному рівні.

Інформаційну базу дослідження складають: закони України; законодавчі та нормативно-правові акти; наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених; періодичні видання; наукові та аналітичні статті, в яких розглянуто проблеми та методи сприяння розвитку підприємницької діяльності як на рівні області, так і загалом країни; статистична звітність Державної служби статистики, міністерств та установ України тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування) та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінку. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 12 малюнків.

Публікації та апробація результатів дослідження: Результати дослідження апробовані у вигляді статті у науковому студентському віснику факультету економіки та управління підприємством (Соломенчук К.В., Сментина Н.В. Ризики та стимулювання розвитку підприємництва в умовах воєнного стану. *Збірник статей ФЕУП*. 2023 р. №38 С.119-123.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, зазначено мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи ведення дослідження, обрано наукову літературу та визначено наукову новизну практичного значення отриманих результатів.

В першому розділі *«Теоретико-методологічні засади розвитку підприємницької діяльності на місцевому рівні»* визначено сутність поняття «підприємництво», історію виникнення та його роль в економічному розвитку регіону. Розглянуті принципи та механізми реалізації діяльності суб'єктів підприємництва. Охарактеризовано досвід підтримки розвитку підприємницької діяльності у зарубіжних країнах.

У другому розділі *«Аналіз особливостей і напрямів розвитку бізнесу в Одеській області»* визначено особливості та тенденції ведення бізнесу в області, проведено аналіз діяльності суб'єктів підприємницької діяльності за останні роки та охарактеризовано особливості державної підтримки підприємництва з урахуванням воєнного стану.

У третьому розділі *«Пріоритетні напрями підтримки розвитку підприємницької діяльності в Одеській області»* розглянуто міжнародний досвід щодо стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, охарактеризовані основні джерела та проблеми фінансування розвитку бізнесу, визначені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку підприємницької діяльності в Одеській області і надані пропозиції щодо підтримки пріоритетних напрямів державної політики сприяння розвитку підприємницької діяльності на регіональному рівні з урахуванням воєнного часу.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження теоретичних основ та аналізу сучасного стану підприємницької діяльності у Одеській області були зроблені наступні висновки:

1. Узагальнено наукові думки відомих науковців та сформоване власне бачення щодо підприємництва та його ролі у економічному розвитку громад. Підприємницька діяльність (підприємництво) — це ініціативна, самостійна діяльність осіб або підприємств (фірм), націлена на отримання прибутку, або особистого доходу, і яка здійснюється на власний ризик та під власну майнову відповідальність. Вперше поняття «підприємництво» було введено у науковий обіг англійським економістом, банкіром, демографом - Річардом Кантільйоном. Одним із основних мотивів суб'єкта підприємницької діяльності є досягнення максимального рівня прибутковості при мінімальних обсягах витрат, споживача – придбати якісний товар, який відповідає вимогам, за прийнятну ціну. Вирішальним мотивом робітника є отримання оплати праці - винагороди (як матеріальний стимул) та задоволення від роботи (моральний стимул), яку виконуєш. Зокрема актуальним у мотивації підприємця та його співпрацівників є створення сприятливого творчого

клімату, який в свою чергу активує інтелектуальні можливості, свободу креативного мислення, генерацію нових ідей.

2. Дослідивши основні механізми реалізації підприємницької діяльності було визначено, що кожен з них є сукупністю принципів, умов здійснення, форм діяльності, функцій, методів та заходів регулювання, які об'єднані в єдиний господарський комплекс, мета функціонування якого повністю співпадає з метою підприємця.

3. Розглянуто та проаналізовано загальну характеристику підтримки МСП та визначено, що розвиток підприємницької діяльності у регіонах України є дуже важливим та має відбуватися на основі запровадження найліпшого закордонного, і, насамперед, європейського досвіду, тобто повинні бути використані європейські стандарти розвитку підприємництва, які значною мірою обумовляють створення більш розширеної сучасної ринкової економіки з соціальною спрямованістю.

4. Проаналізувавши середовище та тенденції підприємництва суб'єктів Одеської області було визначено важливість сприяння подальшому розвитку та підтримці бізнесу в регіоні. На даний час, незважаючи на воєнний стан МСП більшість МСП продовжують роботу та захищають економічну безпеку України. Головним завданням Уряду України є створення сприятливого бізнес-клімату для будь-якого бізнесу, не залежно від розміру та організаційно-правової форми в країні.

5. Одеська область є провідним регіоном України, за якому рівнем розвитку галузей та морегосподарського комплексу. Геополітичне розташування регіону обумовлене вигідним транспортно-географічним розміщенням та зростаючою активізацією її участі у великих європейських міжрегіональних організаціях. Одеська область, будучи частиною морського фасаду країни значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського економічного співробітництва. Більшість МСП сприяють розширенню пропозицій товарів та послуг на місцевих ринках, а також мають змогу забезпечувати більші підприємства ресурсами необхідними у їх виробничій діяльності, але їх виготовлення не є вигідним у великому підприємстві. Слід зазначити, що доволі часто вони мають поєднувати та виконувати різні види роботи без певної спеціалізації.

6. Розглянувши особливості підтримки підприємництва в Одеській області, за сучасних умов, слід звернути увагу на два основні аспекти. По-перше, це нормативно-правова база, яка є основою ефективного ведення бізнесу. Тобто держава зобов'язана забезпечити підприємця нормами, які зможуть забезпечити не лише його стабільне надходження доходу до бюджету, а й успішне функціонування бізнесу. По-друге, важливим є розробка теоретико-методологічних засад підвищення фінансово-економічної ефективності МСП. Слід зазначити, що необхідно розробити методичні інструменти для вирішення конкретних економічних завдань та методи підвищення ефективності малого бізнесу, використовуючи передовий зарубіжний досвід аби забезпечити сталий розвиток та стабільній вихід з кризи України.

7. Розглянувши досвід у сприянні та стимулюванні розвитку МСП у найбільш розвинених економічних країн, слід зазначити, що для розвитку малого та середнього підприємництва Одеської області слід запропонувати:

- Посилити стимулювання підприємницької діяльності щодо інвестиційно-інноваційної активності за допомогою збільшення державних замовлень у активних та інноваційних МСП;

- Створити механізм, який дозволить виділяти частину надходжень від суб'єктів підприємницької діяльності - МСП, на фінансування грантів, які стимулюватимуть розробці та впровадженні виробництва інноваційної продукції;

- Створення інвестиційно-інноваційних кластерів за участю МСП в пріоритетних сферах економіки на регіональному та місцевому рівні, за допомогою державної підтримки та фінансування;

- Розвивати інформаційно-консалтинговий супровід та надавати населенню консультаційну підтримку в питаннях створення власного бізнесу.

8. Для визначення джерел та проблем фінансування розвитку підприємницької діяльності в означеному регіоні було обрано метод проведення SWOT-аналізу, який дозволив визначити сильні та слабкі сторони, а також можливості й загрози розвитку підприємницької діяльності. На основі результатів дослідження сформовано перелік заходів, спрямованих на мінімізацію впливу слабких сторін та загроз, посилення сильних сторін за урахуванням використання наявних можливостей, а також забезпечення розвитку та сприяння бізнесу в регіоні.

9. На основі проведеного дослідження щодо сприяння підприємницькій діяльності в Одеській області було визначено, що на регіональному рівні для розвитку та стимулювання підприємництва важливим є:

- визначення пріоритетних напрямків підприємництва в конкретному регіоні створення сприятливого середовища для розвитку підприємницької діяльності;

- розробка та впровадження регіональних програм сприяння підприємству;

- розробка більш гнучкої системи застосування фінансових інструментів та механізмів підтримки підприємства; стимулювання МСП до розвитку інноваційної діяльності (у т.ч. у сфері енергозбереження, освоєння альтернативної енергетики тощо);

- сприяння впровадженню механізму регіональних замовлень; підтримка мережі ринкової інфраструктури;

- організація інформаційної та консультативної підтримки всім зацікавленим;

- удосконалення системи підготовки та перепідготовки підприємців і фахівців для сфери підприємства.

І на даний час є проблемним питанням наявність значної кількості збиткових підприємств, у зв'язку з воєнним часом, але впродовж останній рік стан регіону демонструє чітке збільшення кількості підприємців та збільшення надходжень до місцевих бюджетів. З огляду на це, актуальним залишається діагностика стійкості функціонування підприємств малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні, з метою подальшої розробки та впровадження комплексу ефективних програмних заходів щодо сприяння та стимулювання розвитку підприємницької діяльності в області.

Для податкового стимулювання МСП бізнесу на мезорівні (рівні регіону) пропонується: побудова дерева цілей, за допомогою якого чітко визначиться напрямки досягнення податкового стимулювання; на його основі розроблюються

заходи, яких саме необхідно вживати для реалізації результату (кінцевої цілі); визначити пріоритетні напрямки щодо податкового стимулювання; здійснити відбір суб'єктів за певними критеріями, що підлягатимуть податковому стимулюванню; впровадити моделі управління податковим стимулюванням на рівні Одеського регіону; провести оцінювання ефективності за групою показників.

АНОТАЦІЯ

Соломенчук К.В. «Сприяння розвитку підприємництва на локальному рівні (на прикладі Одеської області)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальне підприємництво». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – сукупність теоретичних аспектів та перспектив сприяння підприємницької діяльності на локальному рівні.

У роботі розглядаються економічна доцільність, необхідність сприяння розвитку та підтримки підприємницької діяльності на локальному рівні.

Досліджується сучасний стан розвитку підприємницької діяльності в регіоні, проведено аналіз програм підтримки бізнесу з урахуванням воєнного стану, визначені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку для підприємництва.

Визначено стратегічні напрями розвитку бізнесу, надані пропозиції щодо забезпечення подальшого стимулювання та сприяння підприємницької діяльності на місцевому рівні.

Ключові слова: підприємницька діяльність, локальний рівень, програми підтримки, область, перспективи, розвиток.

ANNOTATION

Solomenchuk K.V. «Promoting of enterprise the development at the local level (on the example of Odesa region)»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activity» under the master's program «Municipal entrepreneurship». Odesa National Economic University. Odesa, 2023.

The paper examines the economic feasibility, the need to promote the development and support of entrepreneurial activity at the local level.

The thesis consists of three chapters. The object of study is theoretical aspects and perspectives of promoting entrepreneurial activity at the local level.

The current state of business development in the region is studied, an analysis of business support programs is carried out taking into account the state of war, strengths and weaknesses, opportunities and threats to the development of entrepreneurship are determined.

The strategic areas of business development have been identified, proposals have been made to ensure further stimulation and promotion of entrepreneurial activity at the local level.

Keywords: entrepreneurial activity, local level, support programs, region, prospects, development.